

Mobbning och kränkningar

– om psykosocial arbetsmiljö i byggbranschen

Dystra siffror

– få arbetsgivare följer lagen

Byggnads har under 2022 frågat 3 800 medlemmar om deras upplevelser av den psykosociala arbetsmiljön. Undersökningen frågade även om företagets rutiner och hur man arbetar med organisatorisk och social arbetsmiljö. Resultaten visar att de företag som följer föreskriften också har en hälsosammare arbetsmiljö. Ändå är det bara ca 10 procent som uppfyller alla krav.

2020 PRESENTERADE Diskrimineringsombudsmannen en rapport som visade att endast 8 procent av arbetsgivare i byggbranschen uppfyller diskrimineringslagens krav på riktlinjer och rutiner. När Byggnads nu granskar medlemmarnas psykosociala arbetsmiljö bekräftas den dystra bilden.

Endast 10 procent av de svarande medlemmarna uppger att deras företag uppfyller alla de krav som föreskriften *Organisatorisk och social arbetsmiljö [OSA 2015:4]* ställer gällande arbetsbelastning, arbetstid och kränkande särbehandling.

Byggnads undersökning visar en klar koppling mellan företagets vilja att uppfylla de krav som faktiskt ställs och hur arbetstagarna upplever den psykosociala arbetsmiljön. Att så få företag tar sitt psykosociala arbetsmiljöansvar får allvarliga konsekvenser:

- ▶ En tredjedel av de svarande uppger att de sällan eller aldrig har en hälsosam arbetsbelastning.
- ▶ 58 % svarar att det förekommit kränkningar på deras arbetsplatser.
- ▶ 20 % har utsatts för mobbning varav 10 % det senaste året. För kvinnor är samma siffra 28 % varav 20 % det senaste året.
- ▶ I en stor majoritet av fallen är chef eller arbetsledare delaktig i den kränkande särbehandlingen eller mobbningen.
- ▶ Hela 80 % uppger att de inte fått den hjälp och stöd de behöver av sin arbetsgivare när de kränkts eller mobbats.

58% uppger att kränkningar har förekommit på sin arbetsplats

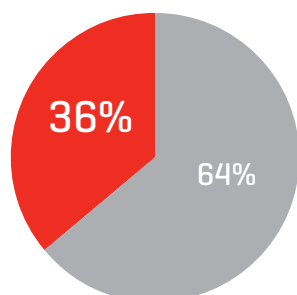

Resultat Byggnads enkät

■ Ja ■ Nej

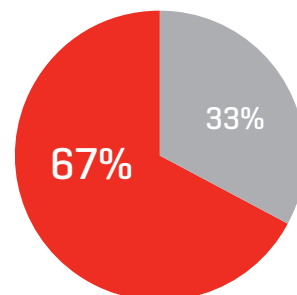
Kränkningar

36 % har själva utsatts för en kränkning. Bland kvinnor är siffran 60 %.

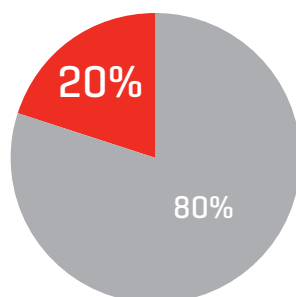
Chef är den som kränkt

I 67 % av fallen är chef eller arbetsledare bland dem som kränker.

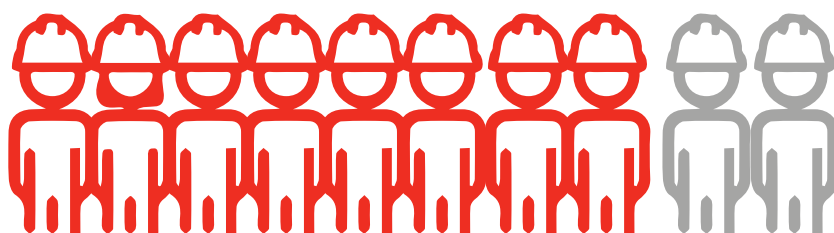
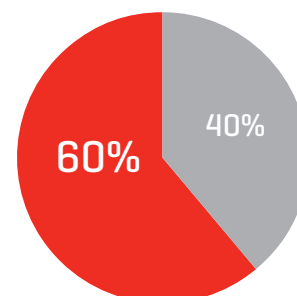
Mobbning

20 % har utsatts för mobbning. För kvinnor är samma siffra 28 %.

Chef är den som mobbat

I 60 % av fallen är chef eller arbetsledare bland dem som mobbar.

Ingen hjälp

8 av 10 uppger att de inte fått den hjälp och stöd de behöver av sin arbetsgivare när de kränkts eller mobbats.

Företagens rutiner gör stor skillnad

ENDAST 10 PROCENT AV FÖRETAGEN uppfyller alla de krav som föreskriften *Organisatorisk och social arbetsmiljö* ställer gällande arbetsbelastning, arbetstid och kränkande särbehandling. Men det är en påtaglig skillnad på svaren från de som arbetar på företag som uppfyller kraven och från

de som arbetar på företag som inte gör det. På nästan alla företag som följer kraven upplever de anställda en hälsosam arbetsbelastning. På företag som *inte* följer föreskrifter och rutiner upplever drygt 6 av 10 en ohälsosam arbetsbelastning.

Skillnaden på företag som inte följer någon del av föreskriften mot de som följer alla är:

10 gånger större risk att bli mobbad

8 gånger större risk att bli kränkt

3 gånger större risk att du inte får den hjälp du behöver om du blivit utsatt

En bra psykosocial arbetsmiljö räddar liv

MOBBNING PÅ ARBETSPLATSER leder varje år till mellan 100 och 300 självmord.* Precis som den fysiska arbetsmiljön skördar alltså den psykosociala arbetsmiljön liv. Utöver det personliga lidandet leder undermålig psykosocial arbetsmiljö även till långa sjukskrivningar, något som i sin tur kostar både företag och samhälle stora summor. Uträkningar visar att företagen i byggbranschen förlorar 6,8 miljarder kronor varje år på grund av kränkningar och mobbning.*

Att följa lag och föreskrift för en god psykosocial arbetsmiljö, med mindre sjukfrånvaro och högre produktivitet, är således även en god affär. Därför är det anmärkningsvärt att så få som 10 procent av företagen faktiskt följer kraven i Arbetsmiljöverkets föreskrift.

Vid kvalitativa intervjuer vittnar Byggnads förtroendevalda om att den absolut mest avgörande faktorn för att skapa en god psykosocial arbetsmiljö är en aktiv chef eller arbetsledare som tydligt visar vilket beteende som är okej respektive inte okej på arbetsplatsen.

Det bekräftas också i Byggnads enkät: på företag som följer föreskrifter, arbetar förebyggande och har rutiner löper de anställda en mycket mindre risk i den psykosociala arbetsmiljön. Det omvända ser vi i företag som inte följer de krav som finns.

För att alla som arbetar i branschen ska ha en god psykosocial arbetsmiljö behöver fler företag ta frågan på allvar och framför allt: följa kraven i föreskriften.

*Källa: Stefan Blomberg, Linköpings Universitet

BYGGNADS KRAV

VARFÖR FÖLJER SÅ FÅ FÖRETAG Arbetsmiljöverkets föreskrifter? Då föreskriften *Organisatorisk och social arbetsmiljö* funnits sedan 2015 kan företagen knappast hävda att de inte känner till den. Däremot finns det goda skäl att tro att bristen på kunskap fortfarande är stor. Men framför allt utgör bristen på kontroller och sanktioner ett kryphål för de som inte tar sitt ansvar.

- ▶ **Inför sanktioner kopplade till föreskriften.** Det är idag alldeles för lätt för företag att komma undan sitt ansvar. Föreskriften har nu funnits i sju år och det är dags att gå från mjuka styrmedel och sätta hårt mot hårt. Det måste kosta att bryta mot reglerna.
- ▶ **Fler kontroller.** Precis som den fysiska arbetsmiljön behöver den psykosociala arbetsmiljön inspekteras av oberoende kontrollanter. Ge Arbetsmiljöverket ett uppdrag att göra fler riktade arbetsplatskontroller utifrån föreskriften.
- ▶ **Öka kunskap om hur kränkande handlingar kan motverkas.** Arbetsgivaren har ansvar för att skapa en god psykosocial arbetsmiljö. Företagen måste se till att chefer och arbetsledare har rätt utbildning och arbetssätt för att riskbedöma den psykosociala arbetsmiljön. De ska också involvera skyddsombuden i arbetet.

Enkäten genomfördes digitalt våren 2022 med totalt 3798 svarande medlemmar i hela landet. Av dessa var 169 svarande kvinnor.